

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

1/2022

гр.София, 20.04. 2023 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска и Търговска колегия /ОСГТК/ в съдебно заседание на 09 март 2023 год. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:
ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ:
МИМИ ФУРНАДЖИЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:
МАРИЯ ИВАНОВА
ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА
ВАСИЛКА ИЛИЕВА
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА
СНЕЖАНКА НИКОЛОВА
ТОТКА КАЛЧЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА	12. АЛБЕНА БОНЕВА
2. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	13. БОНКА ДЕЧЕВА
3. ВЕСКА РАЙЧЕВА	14. ЖИВА ДЕКОВА
4. ПЛАМЕН СТОЕВ	15. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
5. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА	16. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
6. ДИЯНА ЦЕНЕВА	17. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
7. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	18. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
8. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА	19. ЗОЯ АТАНАСОВА
9. МАРИО ПЪРВАНОВ	20. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
10. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА	21. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
11. ЕМИЛ ТОМОВ	22. БОРИС ИЛИЕВ

23. БОНКА ЙОНКОВА
24. БОЯН ЦОНЕВ
25. БОЯН БАЛЕВСКИ
26. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
27. РОСИЦА БОЖИЛОВА
28. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
29. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
30. КОСТАДИНКА НЕДКОВА
31. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА
32. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
33. ЛЮБКА АНДОНОВА
34. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
35. ГЕРГАНА НИКОВА
36. ПЕТЯ ХОРОЗОВА
37. МАЙЯ РУСЕВА
38. АННА БАЕВА
39. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА
40. ЕРИК ВАСИЛЕВ
41. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА
42. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА
43. ВАНЯ АТАНАСОВА
44. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ
45. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА
46. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА
47. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ
48. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА
49. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА
50. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА
51. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ
52. ГАЛИНА ИВАНОВА
53. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА
54. ИВАЙЛО МЛАДЕНОВ
55. АННА НЕНОВА
56. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА
57. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА
58. ТАНЯ ОРЕШАРОВА
59. МАРИЯ ХРИСТОВА
60. СОНЯ НАЙДЕНОВА
61. ИВАНКА АНГЕЛОВА
62. ИВО ДИМИТРОВ
63. ЕЛЕНА АРНАУЧКОВА
64. НИКОЛАЙ ИВАНОВ
65. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА
66. ЯНА ВЪЛДОБРЕВА
67. АТАНАС КЕМАНОВ

при участието на секретаря Красимира Ковачка
постави на разглеждане тълкувателно дело № 1 по описа за 2022 г. на
Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия
докладвано от съдия ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА

Тълкувателно дело № 1/2022 г. на Общото събрание на Гражданска
и Търговска колегии /ОСГТК/ на Върховния касационен съд /ВКС/ на
Република България е образувано с разпореждане от 27.01.2022 г. на И. Ф.
Председателя на ВКС /съгласно Заповед № 49/25.01.2022 г./ на основание
чл. 124, ал. 1, т. 2 ЗСВ за постановяване на тълкувателно решение по
следния правен въпрос:

**Какво е правното основание на предявен срещу Държавата иск
за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния**

бюджет/ такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици – непозволено увреждане или неоснователно обогатяване?

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе, съобрази следното:

По поставения правен въпрос съществува противоречива практика на различни съдебни състави на ВКС.

Според едно от становищата правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния бюджет/ такса по силата на чл. 35а от Закона за енергията от възобновяеми източници /ЗЕВИ/, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 от Закона за Конституционен съд /ЗКС/ да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици, е непозволено увреждане - чл. 49 от Закона за задълженията и договорите /ЗЗД/.

Според другото становище вземането относно таксата, събрана /удържана/ от частноправния субект и постъпила в държавния бюджет по закон, обявен за противоконституционен с решение на Конституционния съд, не може да се реализира с деликтен иск срещу Държавата, тъй като таксата, внесена без основание в държавния бюджет, не е вреда, която се обезщетява от Държавата, а е имуществото, излязло от патримониума на частно-правния субект, което подлежи на връщане като пряк резултат от обратното действие на решението на Конституционния съд за обявяване на противоконституционността на закона на основание чл. 55, ал. 1, предл. 1 ЗЗД. □

Постановени са и съдебни актове, в които се застъпват различни становища, а именно: правните субекти, платили таксите по чл. 35а ЗЕВИ, имат право да ги търсят от Държавата като обезщетение за причинени имуществени вреди /чл. 49 ЗЗД/ или като платена без основание сума /чл. 55 ЗЗД/; правното основание на исковете е по чл. 59 ЗЗД.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище по следните съображения:

Отговорът на поставения правен въпрос е обусловен от отговора на въпроса какво е действието на решението на Конституционния съд за обявяване за противоконституционен закон, който е даден с решение на Конституционния съд № 3/28.04.2020 г. по к. дело № 5/2019 г. Според неговите мотиви определящи за правните последици на решенията на Конституционния съд, постановени по реда на чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ, са принципите на правовата държава и на върховенството на Конституцията

на Република България /КРБ/, регламентирани в чл. 4, ал. 1 и чл. 5, ал. 1 КРБ. Съдържанието на конституционния принцип на правовата държава съчетава два елемента – принципа на правната сигурност /формален елемент/ и принципа на материалната справедливост /материален елемент/. С разпоредбата на чл. 151, ал. 2, изр. 3 КРБ законодателят е възприел правилото за действие на решението на Конституционния съд за противоконституционност, постановено по реда на чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ, занапред /*ex nunc*/ - актът, обявен за противоконституционен, не се прилага от деня на влизане на решението в сила. Изразът „не се прилага“ съдържа забрана за прилагане на акта занапред и като резултат от тази забрана следва, че обявеният за противоконституционен акт престава да регулира обществени отношения. Правната последица на решението на Конституционния съд, обявяващо закон за противоконституционен, с действие „*ex nunc*“, е преустановяване занапред на регулативното действие на противоконституционния закон, т. е. от деня на влизане в сила на решението на Конституционния съд обявеният за противоконституционен акт престава да действа и да регулира обществени отношения, предмет на неговата уредба.

С разпоредбата на чл. 151, ал. 2, изр. 3 КРБ законодателят дава превес на правната сигурност, предвид оборимата презумпция, че законът е в съответствие с Конституцията и валидно регулира обществените отношения, за чието уреждане е създаден, докато Конституционният съд не го обяви за противоконституционен. Обявените за несъответни на Конституцията закони губят своето действие занапред /*ex nunc*/, а възникналите от прилагането на закона правни последици в рамките на правоотношения, приключили до влизане в сила на решението на Конституционния съд, се запазват, но Народното събрание е длъжно да преуреди тези последици според посоченото в това решение. Това задължение на Народното събрание следва от разпоредбата на чл. 7 КРБ, предвиждаща отговорност на държавата за вреди, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи и длъжностни лица, което обхваща и отговорността на органа, издал противоконституционния акт – Народното събрание при приет противоконституционен закон.

Спазването на конституционните принципи на правовата държава и на върховенството на Конституцията се осъществява чрез съчетано прилагане на действие занапред /*ex nunc*/ и обратно действие /*ex tunc*/ на решенията на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ в различните хипотези, което се извлича от систематичното тълкуване на чл. 150, ал. 2 и чл. 151, ал. 2, изр. 3 КРБ. Правилото, че решенията на Конституционния съд действат занапред, не е абсолютно и е несъвместимо с върховенството на Конституцията, което конституционното правосъдие гарантира. Законодателят допуска имплицитно изключения от правилото в чл. 151, ал. 2, изр. 3 КРБ, за които

решението на Конституционния съд има обратно действие /*ex tunc*/, а именно спрямо заварени правоотношения и правоотношения, предмет на висящи съдебни производства.

При правоотношенията, които не са приключени към момента на влизане в сила на решението на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ /заварени правоотношения/, въздействието на противоконституционния закон спрямо тях се преустановява изцяло, а регулативната му способност се отнема спрямо всеки един от елементите на правоотношението, вкл. и спрямо неговия правопораждащ юридически факт. От разпоредбата на чл. 150, ал. 2 КРБ се извлича и действието на решението на Конституционния съд спрямо правоотношенията, предмет на висящи съдебни производства. Целта е да се осуети постановяване на съдебни решения в противоречие с решението на Конституционния съд и следователно уроняване върховенството на Конституцията, тъй като противното разбиране е несъвместимо с върховенството и непосредственото действие на Конституцията, с духа и принципите на правовата държава. В тези случаи съдът решава спора, като не прилага обявената за противоконституционна законова норма, а се позовава пряко на Конституцията, когато това е възможно, както и прилага аналогия на закона и аналогия на правото. Това обаче касае заварените правоотношения и няма отношение към правоотношенията, по които правните последици са настъпили /приключени правоотношения/.

С § 6, т. 2 и т. 3 от Заключителните разпоредби на Закона за държавния бюджет за 2014 г. /ДВ, бр. 109/20.12.2013 г./, в сила от 01.01.2014 г., е изменен Законът за енергията от възобновяеми източници, като в глава 4 е създаден раздел V, включващ разпоредбите на чл. 35а - чл. 35в, въвеждащи държавна такса, дължима от производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия в размер 20 % от преференциалната цена по чл. 31, ал. 1 ЗЕВИ без ДДС, подлежаща на удържане и внасяне в държавния бюджет от обществения доставчик или съответния краен снабдител, които имат задължение за подаване на тримесечна справка в КЕВР и за превеждане на удържаните такси в срок до 15-то число на месеца, следващ тримесечието, за което се отнася.

С решение № 13/31.07.2014 г. по конст. дело № 1/2014 г. на Конституционния съд на Република България, обнародвано в ДВ, бр. 65/06.08.2014 г., в сила от 10.08.2014 г., са обявени за противоконституционни точки 2 и 3 от § 6 от Заключителните разпоредби на Закона за държавния бюджет за 2014 г. /ДВ, бр. 109/20.12.2013 г./, с които са създадени чл. 35а, ал. 1, 2 и 3, чл. 35б, ал. 1, 2, 3 и 4, чл. 35в, ал. 1, 2 и 3 и чл. 73, ал. 1, 2, 3 и 4 ЗЕВИ /ДВ, бр. 35/03.05.2011 г., посл. изм. и доп., бр. 109/20.12.2013 г./ като противоречащи на чл. 60, ал. 1 и чл. 19, ал. 2 и ал. 3 КРБ.

Правоотношенията, по които падежът на таксите е настъпил преди 10.08.2014 г., т. е. правоотношенията за първите две тримесечия на 2014 г., за които падежите са настъпили на 15.04.2014 г. и 15.07.2014 г., са приключени. През периода от 01.01.2014 г. до 09.08.2014 г. вкл. за сметка на съответните производители на електрическа енергия от ВЕИ са удържани такси по чл. 35а ЗЕВИ, които са внасяни в държавния бюджет в установените срокове за първите две тримесечия /с падежи 15.04.2014 г. и 15.07.2014 г./. Производителите на електрическа енергия от ВЕИ са били задължени за таксата за производството на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия, като таксата е удържана и внасяна от обществения доставчик, съответно от крайния снабдител. За приключени към момента на влизане в сила на решението на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 2 КРБ правоотношения следва да се приемат тези правоотношения, при които са настъпили правнорелевантните юридически факти и породените от тях правни последици. Възникналите и реализирали се юридически факти, правни последици и извършени плащания на таксите по чл. 35а ЗЕВИ през периода от 01.01.2014 г. до 09.08.2014 г. вкл., т. е. преди датата на влизане в сила на решение № 13/31.07.2014 г. по к. дело № 1/2014 г. на Конституционния съд - 10.08.2014 г., са осъществени в рамките на приключени правоотношения към датата на влизане в сила на решението на Конституционния съд. Удържането и внасянето на таксите до 09.08.2014 г. вкл. е извършено на правно основание и не може да се приеме, че престиганото по приключилото правоотношение в изпълнение на задължение, основано на действащи към момента на плащане законови разпоредби, които впоследствие са обявени за противконституционни, представлява дадено при начална липса на основание. В хипотезата на начална липса на основание преценката за наличието или отсъствието на основание се преценява към момента на имущественото разместване, а не в по-късен момент. Към момента на удържане и внасяне на таксите през периода от 01.01.2014 г. до 09.08.2014 г. вкл. е съществувало правно основание, тъй като разпоредбите на раздел V на глава IV /чл. 35а – чл. 35в/ ЗЕВИ са имали правно действие, пораждали са задължение за производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия, съответно обществения доставчик и крайния снабдител, скрепено при неизпълнение с неблагоприятни последици.

Действието на решението на Конституционния съд за в бъдеще, уредено от конституционния законодател като проявление на принципа на правната сигурност, не може да дерогира действието на принципа за примат на правната държава, който е от по-висш порядък. Всяко действие, което противоречи на Конституцията, е противоправно, без значение кога е извършено и кой е неговият извършител – физически лица, юридически лица или държавата в лицето на нейните органи.

Разпоредбата на чл. 7 КРБ регламентира отговорността на Държавата за вреди, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи, включително Народното събрание и длъжностни лица. Съгласно чл. 5, ал. 1 и чл. 62, ал. 1 КРБ Народното събрание е длъжно да приема закони, които не противоречат на Конституцията на Република България. Основно задължение на народните представители, което поемат под клетва на основание чл. 76, ал. 2 КРБ при конституирането на всяко новоизбрано Народно събрание, е да спазват Конституцията. Приемането на противоконституционен закон е неизпълнение на основното задължение на Народното събрание и представлява деликт, тъй като е противоправно действие. Няма правно значение съставът на Народното събрание, нито как са гласували отделните народни представители, защото правно обвързващо е решението на мнозинството, а това е решение на държавния орган, осъществяващ законодателната власт.

Разпоредбата на чл. 22, ал. 4 ЗКС, чрез която се осъществява баланс между принципа за правна сигурност и принципа за правна справедливост, установява задължение на Народното събрание да уреди възникналите правни последици от запазеното действие на обявения за противоконституционен закон, за да възстанови по този начин нарушения конституционен ред. Законодателният орган е длъжен в срок до два месеца от влизане в сила на решението на Конституционния съд да преуреди конституционносъобразно в последващ закон последиците от обявения за противоконституционен закон - чл. 88, ал. 4 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание, приет на основание § 1 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗКС /ПОДНС, ДВ, бр. 53 от 18.06.2013 г./, чл. 90, ал. 4 ПОДНС /ДВ, бр. 97 от 25.11.2014 г./, чл. 94, ал. 4 ПОДНС /ДВ, бр. 35 от 02.05.2017 г./, чл. 90, ал. 4 ПОДНС /ДВ, бр. 65 от 6.08.2021 г./ и чл. 90, ал. 4 ПОДНС /ДВ, бр. 109 от 21.12.2021 г./. Бездействието на Народното събрание да уреди правните последици от прилагането на противоконституционен закон също представлява противоправно деяние, както и приемането на такъв закон, тъй като в противоречие на императивна правна норма /чл. 22, ал. 4 ЗКС/ не е изпълнено предвиденото в нея задължение.

В резултат на противоправното действие на приемане на противоконституционен закон и противоправното бездействие, изразяващо се в неуреждане на имуществените последици след обявяването на закона за противоконституционен, за частноправните субекти могат да настъпят вреди като пряка и непосредствена последица от противоправното деяние. Имущественото разместване, което е осъществено въз основа на законови разпоредби, обявени впоследствие за противоконституционни, без Народното събрание да уреди последиците от това в разумен срок, съставлява вреда за платилия правен субект.

Неблагоприятните последици за частноправните субекти са вследствие надлежно и законосъобразно изпълнение на задължение за заплащане на държавна такса въз основа на закон, който впоследствие е обявен за противоконституционен, и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС. Вредите са настъпили в чужда правна сфера – на производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия съгласно чл. 35а, ал. 3 във връзка с чл. 35б, ал. 1 ЗЕВИ, и представляват претърпяна загуба, изразяваща се в намаляване на имуществото - неполучена преференциална цена в пълен размер, предвид удържането и внасянето на таксата в държавния бюджет съобразно предвидения в чл. 35а и чл. 35б ЗЕВИ механизъм от обществения доставчик или крайния снабдител.

Въз основа на изложените съображения Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на ВКС счита, че правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния бюджет/ такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици, е непозволено увреждане – чл. 49 ЗЗД. Отговорността на Държавата е деликтна, обективна, безвиновна, има гаранционно-обезпечителен характер и се реализира, без оглед обстоятелството виновно ли е било поведението на съответните длъжностни лица.

По изложените съображения на основание чл. 124, ал. 1, т. 2 ЗСВ Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд на Република България

Р Е Ш И :

Правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния бюджет/ такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици, е непозволено увреждане – чл. 49 ЗЗД.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
РЪКОВОДИТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:
ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
 ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС И
 РЪКОВОДИТЕЛ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ:
 МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:
 МАРИЯ ИВАНОВА.....
 ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА.....
 ВАСИЛКА ИЛИЕВА.....
 БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА...О.М.
 СНЕЖАНКА НИКОЛОВА...О.М.
 ТОТКА КАЛЧЕВА...О.М.

ЧЛЕНОВЕ:

1. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА.....	35. ГЕРГАНА НИКОВА.....
2. МАРГАРИТА СОКОЛОВА ... О.М.	36. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....
3. ВЕСКА РАЙЧЕВА...О.М.	37. МАЙЯ РУСЕВА.....
4. ПЛАМЕН СТОЕВ...О.М.	38. АННА БАЕВА.....
5. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА.....	39. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА.....
6. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	40. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....
7. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА...О.М.	41. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА...О.М.
8. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА...О.М.	42. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....
9. МАРИО ПЪРВАНОВ.....	43. ВАНЯ АТАНАСОВА...О.М.
10. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....	44. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
11. ЕМИЛ ТОМОВ...О.М.	45. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА...О.М.
12. АЛБЕНА БОНЕВА.....	46. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА.....
13. БОНКА ДЕЧЕВА...О.М.	47. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ.....
14. ЖИВА ДЕКОВА.....	48. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА.....
15. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....	49. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА...О.М.
16. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....	50. АНЖЕЛИНА ХРИСТОВА.....
17. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА...О.М.	51. ВАСИЛ ХРИСТАКИЕВ.....
18. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....	52. ГАЛИНА ИВАНОВА.....
19. ЗОЯ АТАНАСОВА.....	53. ДЕСИСЛАВА ДОБРЕВА...О.М.
20. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....	54. ИВАЙЛО МЛАДЕНОВ.....
21. ВЕСЕЛКА МАРЕВА...О.М.	55. АННА НЕНОВА.....
22. БОРИС ИЛИЕВ.....	56. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА...О.М.
23. БОНКА ЙОНКОВА.....	57. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА.....
24. БОЯН ЦОНЕВ.....	58. ТАНЯ ОРЕШАРОВА.....
25. БОЯН БАЛЕВСКИ.....	59. МАРИЯ ХРИСТОВА.....
26. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА...О.М.	60. СОНЯ НАЙДЕНОВА...О.М.
27. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....	61. ИВАНКА АНГЕЛОВА.....
28. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ...О.М.	62. ИВО ДИМИТРОВ.....
29. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ...О.М.	63. ЕЛЕНА АРНАУЧКОВА.....

30.КОСТАДИНКА НЕДКОВА.....	64.НИКОЛАЙ ИВАНОВ.....
31.ГЕНИКА МИХАЙЛОВА...О.М.	65.ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА...О.М.
32.ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....	66.ЯНА ВЪЛДОБРЕВА.....
33.ЛЮБКА АНДОНОВА.....	67.АТАНАС КЕМАНОВ.....
34. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА	

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

на решението по тълкувателно дело № 1/2022 г. ОСГТК на ВКС

Тези дела са за таксите, платени (удържани и внесени в държавния бюджет) от производителите на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия при условията и по реда на закон, обявен за противоконституционен с решение на Конституционния съд на Република България (РКС № 13/2014 г.). Отговорът на поставения за тълкуване въпрос налага: 1) да се разграничи деликтното от кондикционното вземане и 2) да се изясни действието на РКС № 13/2014 г. по отношение на тези висящи дела.

Българското облигационно право разграничава деликтното от кондикционното вземане. Деликтното вземане произтича от противоправно нарушаване на забраната да не се вреди другиму, представлява сурогат (заместител) на засегнатото от нарушението благо (имуществено и/или неимуществено) и никога не е същото благо. Кондикционното вземане се обяснява със забраната за неоснователно обогатяване на един правен субект за сметка на друг, провеждана последователно от законодателя (арг. от чл. 59 ЗЗД), и винаги е за връщане на същото имущество (на полученото). Паричните задължения и плащания са за стойност. Когато една сума е излязла от имуществото на един субект в полза на друг, искането за връщането ѝ е за същото, а не за друго имущество. Във фактическия си състав всяка кондикционна претенция включва разместване – загуба на фактическа власт над нещо – пари или вещ – и преминаването ѝ от един правен субект към друг. Патримониумът на загубилия вещта или парите обаче не намалява, тъй като имуществото не се е загубило. Съществува правна възможност за връщане на кондицираното „нещо“. Производителят на електрическа енергия от вятърна и слънчева енергия (производителят на зелена енергия - ПЗЕ) може да претърпи загуби и да пропусне ползи от неизпълненото задължение на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС след РКС № 13/2014 г., защитими с деликтен иск, но искът му срещу държавата за таксите по чл. 35а ЗЕВИ, платени (удържани и внесени в бюджета) по закона, обявен за противоконституционен, е за възстановяване на същото

имущество, а не за обезщетение. Вземането е за възстановяване на неоснователно разместеното имущество/ стойност на това имущество, и е с кондикционен/реституционен/възстановяващ характер. То е частно, защото не попада в чл. 162, ал. 2, 5, 6 и 7 ДОПК, където изчерпателно са изброени всички публични вземания. Спорът за него е подведомствен на гражданския съд.

Таксите по чл. 35а ЗЕВИ са плащани (удържани и внесени в бюджета) по реда и условията на чл. 35а – чл. 35в ЗЕВИ (Раздел V от Глава IV ЗЕВИ). Разделът е създаден с § 6, т. 2 и т. 3 ЗР на ЗДБ за 2014 г. и е обявен за противоконституционен с РКС № 13/2014 г. Следователно обявеният за противоконституционен закон е нов в смисъла, разяснен с РКС № 3/2020 г. С РКС № 3/2020 г. в упражнението на правомощията по чл. 149, т. 1 КРБ Конституционният съд разтълкува чл. 151 от Конституцията и поясни, че новият закон, обявен за противоконституционен, не се прилага за заварените от РКС (неприключени) правоотношения и за правоотношенията (приключени и неприключени), предмет на висящи съдебни производства. Нормата на чл.35а ЗЕВИ за периода 01.01.2014 г. - 09.08.2014 г., преди да бъде обявена за противоконституционна с РКС № 13/2014 г., е приложимо право в отношенията между добросъвестните правни субекти с оглед правната сигурност, уредена и в чл. 151, ал. 2, изр. 3 от Конституцията. Правните субекти имат основание да предполагат, че приетата от легитимния орган правна норма е конституционносъобразна, да изпълнят породените от нея задължения и да се възползват от предоставените права. По приложения чл. 35а ЗЕВИ е налице финансов автоматизъм, при който има фактическо разместване на блага. По висящите дела за таксите по чл. 35а ЗЕВИ обаче съдът е длъжен да зачете задължителното действие на РКС № 13/2014 г. и да откаже да приеме, че обявеният за противоконституционен закон е породил правни последици. По тези дела съдът е длъжен да приеме, че не е имало момент, в който държавата е имала основание да получи таксите по чл. 35а ЗЕВИ. След като разместването в имуществото на ПЗЕ към имуществото на държавата е без основание (противоконституционен закон, обявен за такъв с РКС № 13/2014 г.), то може да бъде отстранено само с кондикционен иск. Правната квалификация на предявените иски е чл. 55, ал. 1, изр. 1 ЗЗД. За извода е без значение моментът на предявяването на иска – преди, по време на производството, по което е постановено РКС № 13/2014 г., или след влизането му в сила на 09.08.2014 г. Без значение е и дали таксите по чл. 35а ЗЕВИ са платени (удържани и постъпили в държавния бюджет) до или след 09.08.2014 г. Различният извод, възприет в мотивите на тълкувателното решение, означава да се приеме, че и след РКС № 13/2014 г. държавата може да претендира (да начисли) и събере принудително всички такси по чл. 35а ЗЕВИ, които не са платени (удържани и внесени в

държавния бюджет) до 09.08.2014 г. Подобен извод влиза в противоречие със задължителното действие на РКС №13/2014 г., т.е. е конституционно нетърпим.

Приетата в тълкувателното решение теза за деликтна отговорност и посочването, че РКС № 13/2014 г. за обявяване противоконституционност по чл.35а ЗЕВИ няма обратно действие, а удържаните противоконституционни такси по висящите дела са по приключени правоотношения, влиза в противоречие с възприетото в теорията и практиката разбиране, че противоконституционният закон е задължителен, докато не бъде обявен за противоконституционен от КС. Деликтната по характера си, обективна отговорност на държавата по чл. 7 КРБ няма как да възникне от приемането на противоконституционен закон. Липсва елементът противоправност – законът е бил задължителен и е произвел ефект до РКС №13/2014 г. Отговорността по чл. 7 КРБ може да възникне за неизпълнение на задължението по чл. 22, ал. 4 ЗКС за приемане на корекционни мерки, когато от неизпълнението на това задължение ПЗЕ понася вреди, но не както се прие в мотивите на тълкувателното решение, че деликтът възниква както поради приемане на противоконституционния закон, така и от неизпълнение на задължението по чл. 22, ал. 4 ЗКС, а вземането за таксите по чл. 35а ЗЕВИ е вреда. Таксите, внесени в държавния бюджет, не са вреда. Те са престацията в изпълнение на законово задължение. След РКС № 13/2014 г. може да се очаква Народното събрание със закон да предвиди условия и ред, по който ПЗЕ да реализира правото на възстановяване на таксите по чл. 35а ЗЕВИ (чл. 22, ал. 4 ЗКС), но не и законът да уреди право на държавата да ги задържи. Това е очакваното действие (приет закон от Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС), а неизпълненото задължение по чл. 22, ал. 4 ЗКС обективно не се свързва с извода, че висящите иски са за непозволено увреждане.

При тези съображения отговорът на поставения за тълкуване въпрос следваше да бъде:

Чл. 55, ал. 1, изр. 1 ЗЗД е правното основание на предявен срещу държавата иск за заплащането на сума – платена (удържана и внесена в държавния бюджет) такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ поради обявяването на нормата за противоконституционна с РКС № 13/31.07.2014 г. по конст.д. №1/2014 г. (обн. ДВ, бр.65 от 06.08.2014 г.).

съдия Веска Райчева

съдия Светлана Калинова

съдия Геника Михайлова

съдия Десислава Попколева

съдия Розинела Янчева

съдия Бранислава Павлова

съдия Теодора Гроздева

съдия Гълъбина Генчева

съдия Маргарита Соколова

съдия Емил Томов

съдия Геновева Николаева

съдия Бонка Дечева

съдия Ваня Атанасова

съдия Маргарита Георгиева

съдия Драгомир Драгнев

съдия Тотка Калчева

съдия Джулиана Петкова

съдия Владимир Йорданов

съдия Веселка Марева

съдия Мадлена Желева

съдия Десислава Добрева

съдия Снежанка Николова

съдия Пламен Стоев

съдия Соня Найденова